

13. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом / А.А. Пересада. – К. : Лібра, 2002. – 472 с.

14. Онишко С.В. Механізм фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки України: дис. ... д-ра екон. наук : 08.04.01 / Онишко Світлана Василівна. – К.: 2004. – 448 с.

15. Лапин Н.И. Актуальные проблемы исследования нововведений в организационных системах / Н.И. Лапин. – М.: ВНИИСИ, 1980. – 114 с.

16. Понятие инновационного процесса [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.managein.com.ua

17. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 р. № 40-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua

В статье проанализированы подходы разных ученых к определению сущности категории «инновация». Через призму подходов отечественных и зарубежных ученых уточнена дефиниция термина «инновация».

Ключевые слова: *инновация, НТП, инновационная деятельность, технологии, социально-экономическое развитие.*

In the article approaches of the different scientists to the determination of the category «innovation» are analyzed. Through the prism of the approaches of the Ukrainian and foreign scientists clarification of the definition of term «innovation» is carried out.

Key words: *innovation, scientific and technology progress, innovative activity, technologies, social and economic development.*

Надійшло 21.01.2013.

УДК 330.341.1(477)

О.Б. Скороход, Л.І. Ярмоленко

ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Статтю присвячено аналізу реального стану розвитку інноваційних процесів в Україні та проблемам впровадження інновацій на вітчизняних підприємствах. Проведено аналіз основних моделей інноваційного розвитку.

Ключові слова: *інновації, інноваційна політика, моделі інноваційного розвитку.*

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими та практичними завданнями. Питання інноваційного розвитку сучасної української економіки є одним з найбільш актуальних на сьогодні. Важливим фактором впливу на темпи розвитку економіки є інноваційна діяльність [1]. Визнання високої актуальності зовнішніх та внутрішніх викликів, що посилюються, врахування їх можливих наслідків з метою недопущення кризових явищ в економіці і суспільстві є головною передумовою формування дієздатної інноваційної політики соціально-економічного розвитку України [3].

Розвиток сучасного суспільства значною мірою визначається наявністю та ефективністю інноваційних процесів, які в ньому відбуваються

ся, що дозволяють перетворювати результати науково-дослідних робіт у нові продукти, технології, послуги, що матимуть попит. Для ефективного вирішення цієї системної проблеми необхідно визначити основні компоненти національної інноваційної системи, ступінь їх відповідності умогам інноваційно-інвестиційної моделі розвитку, виявити слабкі сторони і перепони, що гальмують такий розвиток, а також системні зміни [3].

Аналіз останніх досліджень та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблеми інноваційного розвитку економіки розглядаються у працях таких вчених, як В. Геєць, В. Александрова, Д. Гуменюк, Л. Антонюк, В. Семиноженко, О. Амоша та ін. Науковцями досліджено теоретичні засади інноваційного розвитку, питання управління інноваційними процесами, теоретичні та методологічні питання стосовно інноваційної моделі економічного розвитку на різних рівнях економіки.

Аналіз праць вітчизняних вчених свідчить про те, що найбільш гострими проблемами в Україні є проблеми підвищення ефективності використання наукових досягнень та втілення результатів фундаментальних та прикладних досліджень українськими підприємствами на практиці [1; 2; 9].

Головна системна проблема в економіці України полягає в тому, що структурно та технологічно відстала економіка, нерозвинута система підприємництва неприйнятні для сучасних досягнень науки та технологічних інновацій [3]. Сучасний стан економіки України характеризується тим, що не відбувається суттєвих змін у напрямі інноваційного розвитку. Попит промислових підприємств України на інновації характеризується як обмеженими обсягами, так і невисокою якістю. Спостерігається зниження інноваційної активності, про це свідчить обмеженість платоспроможного попиту на інновації та відсутність дійових стимулів до інноваційної діяльності. Збереження цих тенденцій може призвести до консервації технологічного відставання української промисловості [5]. Виробничий комплекс переважно залишається фізично та морально застарілим. Частка наукомісткої продукції у більшості галузей не зростає, а в деяких має тенденцію до зниження, ситуація, що склалася, негативно впливає на технічний та технологічний рівень держави.

Низький рівень інноваційного розвитку перш за все пов'язаний з недоліками управління галуззю і її підприємствами. Так, формування і реалізація стратегій інноваційного розвитку мають визначатися законом України, але в жодних документах немає положень щодо формування, становлення і розвитку інноваційної політики.

Необхідно відзначити, що інноваційний розвиток металургійної промисловості можливий тільки за умови впровадження необхідних заходів на всіх рівнях: державному, галузевому і на рівні металургійних підприємств.

На рівні металургійних підприємств необхідно:

- у рамках перспективних планів (стратегій) розвитку підприємства виділити пріоритетні напрями інноваційного розвитку;
- удосконалити систему управління персоналом і трудовою мотивацією з метою стимулювання інноваційної активності;
- створити ефективну систему стимулювання працівників за інноваційні пропозиції, творчі ідеї, розробку технологій, удосконалення конструкцій тощо;

- розробити і впровадити комплексну систему оцінки якості праці працівника як підставу для диференціації матеріальних стимулів;
- розробити систему інформаційного забезпечення розвитку інноваційного потенціалу підприємства;
- підвищувати рівень інноваційної культури на підприємстві шляхом підвищення рівня сприйняття нововведень персоналом підприємства, його готовність і здатність до реалізації нововведень у вигляді інновацій;
- забезпечити включення в колективний договір положень, регламентуючої домовленості і обов'язку сторін соціально-трудових відносин інноваційного розвитку підприємства [2].

У зв'язку з цим особливого значення набуває стратегічне управління інноваційним розвитком підприємств, яке орієнтує діяльність на запити споживачів, дозволяє гнучкіше реагувати і здійснювати своєчасні зміни, досягати конкурентних переваг у довгостроковій перспективі. Таким чином, стратегію інноваційного розвитку підприємства можна визначити як сукупність дій і методів ведення інноваційної діяльності, що забезпечує конкурентні переваги за рахунок розробки і впровадження інновацій [8].

Інноваційні стратегії створюють особливо складні умови для проектного, фірмового і корпоративного управління. До таких умов належать:

- підвищення рівня невизначеності результатів. Це змушує розвивати таку специфічну функцію, як управління інноваційними ризиками;
- підвищення інвестиційних ризиків проектів. У портфелі інноваційних проектів переважають середньострокові і, особливо, довгострокові проекти. Доводиться шукати більш ризикових інвесторів. Перед системою цієї організації, що управляє, з'являється якісно новий об'єкт управління – інноваційно-інвестиційний проект;
- посилення потоку змін в організації у зв'язку з інноваційною реструктуризацією. Потоки стратегічних змін слід поєднувати із стабільними поточними виробничими процесами. Необхідно забезпечити поєднання інтересів і узгодження рішень стратегічного, науково-технічного, фінансового, виробничого і маркетингового менеджменту.

Виявлення інноваційних переваг і недоліків в інноваційному розвитку підприємства доцільно здійснювати з метою оцінки інноваційних можливостей, що виникають у нього, а також очікуваних небезпек. Цей етап повинен сприяти здійсненню процесів передбачення змін в економічній ситуації на підприємстві в процесі реалізації інноваційного планування. Необхідно відзначити, що великі можливості надають комп'ютерні технології. Причому необхідно користуватися саме специфічними, інноваційними перевагами цих технологій. Слід відзначити, що інноваційна можливість є таким напрямом зусиль підприємства, на якому воно може досягти індивідуалізованого, досить часто лідируючого або монопольного становища на ринках певних товарів. У свою чергу, небезпеку в інноваційній сфері діяльності можна визначити як ускладнення, що виникають у зв'язку з несприятливою тенденцією або конкретною подією, яка за відсутності цілеспрямованих інноваційних зусиль може призвести до витіснення товару (послуги) з ринку або обмеження доступу на ринок.

У загальному вигляді інноваційну стратегію підприємства (стратегію інноваційної діяльності) можна охарактеризувати як певну логічну побудову, на основі якої підприємство вирішує основні завдання, що стоять перед ним в інноваційній сфері діяльності. Слід враховувати, що як для кожного нововведення, так і кожного проведеного товару (послуги) існують суто індивідуальні стратегії і тактики. Разом із тим, комплексне бачення інноваційної діяльності підприємства включає як конкретні стратегії, так і різні аспекти виробництва і реалізації нововведення. Крім того, слід давати реальну оцінку витрат і результатів від здійснення інноваційної діяльності на підприємстві.

Програми інноваційної діяльності на підприємстві передбачають конкретизацію загальних стратегічних положень інноваційної діяльності підприємства, тобто розробку програм тактичних заходів щодо досягнення цілей, передбачених в інноваційній стратегії підприємства.

Стратегічною метою розвитку інноваційної діяльності і формування інноваційної системи підприємства повинен бути комплексний розвиток до певного рівня його конкурентоспроможності. Головним ресурсом для досягнення поставленої мети слід вважати корпоративну інноваційну систему.

Різноманіття можливих цілей і завдань науково-технічного розвитку визначає і різноманітність видів інноваційних систем. Загальної класифікації їх не існує. Доцільно класифікувати інноваційні системи за такими ознаками, як період реалізації, характер цілей, вид потреби, тип інновацій і рівень рішень, що ухвалюються.

З погляду характеру цілей, система може бути кінцевою, тобто відображати мету вирішення інноваційної проблеми (завдання) в цілому, або проміжною, пов'язаною з досягненням проміжних результатів вирішення складних проблем. Класифікація інноваційних систем за типом інновацій передбачає поділ їх на:

- введення нового або вдосконаленого продукту;
- створення нового ринку;
- освоєння нового джерела постачання сировини або напівфабрикатів;
- реорганізація структури управління.

Приналежність інноваційної системи до того або іншого виду визначає її специфічний зміст і використання особливих методів формування. Разом з тим єдність принципів дозволяє використовувати загальні методичні положення для управління інноваційними системами. Інноваційна система охоплює всі стадії інноваційної діяльності, пов'язаної з трансформацією науково-технічних ідей в новий або вдосконалений продукт, упроваджений на ринку, в новий або вдосконалений технологічний процес, використаний в практичній діяльності або в новий підхід до соціальних послуг. В основі розгляду змісту інноваційної системи, з погляду процесу її формування і реалізації, тобто технологічно, лежить концепція життєвого циклу інноваційного проекту, яка виходить з того, що інноваційний проект є процесом, який відбувається протягом кінцевого часу. У такому процесі можна виділити ряд послідовних за часом етапів, що розрізняються за видами діяльності, які забезпечують його здійснення.

Інноваційна система охоплює такі етапи:

- формування інноваційної ідеї. Це процес зародження інноваційної ідеї і формулювання генеральної (кінцевою) мети. На цьому етапі визна-

чається кінцева мета (кількісна оцінка за обсягами, термінами, розмірами прибутків) і виявляються шляхи її досягнення, визначаються суб'єкти і об'єкти інвестицій, їх форми і джерела;

– розробка проекту. Це процес пошуку рішень щодо досягнення кінцевої мети і формування взаємопов'язаного за часом, ресурсами і виконавцями комплексу завдань і заходів реалізації мети.

Формувати інноваційну програму доцільно, якщо реалізація інноваційної програми здатна забезпечити вищий і стійкіший економічний ефект, ніж реалізація окремих проектів. Тобто якщо можливий такий розподіл проектів у часі, який забезпечує безперервний потік грошових коштів. У цьому випадку зниження прибутковості окремих проектів компенсується зростанням прибутковості інших інноваційних проектів.

Інноваційна діяльність потребує більшого стимулювання з метою підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки та підвищення відповідності продукції підприємств України міжнародним стандартам якості.

Мета статті – на основі аналізу сучасних інноваційних процесів та проблем їх реалізації в Україні визначення можливих моделей інноваційного розвитку держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Головним рушієм інноваційної діяльності у ринковій економіці є використання компаніями інновацій у конкурентній боротьбі з метою підвищення рівня їх конкурентоспроможності. В Україні інновації досі не стали належним засобом підвищення конкурентоспроможності. Відтак, завдання переходу до інноваційної моделі розвитку зберігає свою актуальність, яка істотно посилюється у світлі сучасних зовнішніх і внутрішніх викликів [6].

Проголошена інноваційна модель економічного розвитку України передбачає розвиток національної економіки, орієнтованої на підвищення її ефективності, зростання ВВП шляхом широкої цілеспрямованої діяльності щодо створення, освоєння у виробництві і просування на ринок технологічних і організаційно-управлінських інновацій, що забезпечить Україні стійке економічне зростання, високий рівень конкурентоспроможності економіки і дозволить зайняти гідне місце у світовій господарсько-економічній системі [3; 8].

Головною метою у розвитку економіки України на сьогодні є досягнення суттєвих темпів зростання, що може стати можливим із застосуванням інноваційної моделі зростання економіки, а також інтенсивного підходу до оновлення виробництва і технологій [8]. Втілення моделей інноваційного розвитку є одним з найбільш суттєвих факторів, що дозволяє виводити сучасну економіку на необхідний конкурентоспроможний рівень.

Аналіз ситуацій спрямування державної політики на інноваційні технології у світовій практиці показав, що існують протилежні підходи, що являють собою як найактивнішу участь держави у розвитку інновацій на всіх рівнях (приклад Франції), так і найменше втручання держави в інноваційні процеси (наприклад, Великобританія).

Англо-американська модель інноваційного розвитку надає повну автономію підприємствам у їх інноваційній діяльності. Ця модель інноваційного розвитку фокусується на створенні сприятливих умов для розвит-

ку та ведення підприємницької діяльності у сфері інновацій за рахунок створення певних податкових пільг. Франко-японська ж модель характеризується втручанням держави у розвиток інноваційних процесів та розвиток ринкового середовища, напрями інноваційного розвитку пропонуються державою для підприємств, що займаються розробкою та втіленням інновацій [6].

Загалом світовий досвід реалізації інноваційної політики свідчить про те, що інноваційні технології є стратегічно важливими для будь-якої держави, оскільки вони дозволяють розвивати та об'єднувати науку, освіту, кадровий потенціал. Налагодження зв'язків між державою, підприємництвом та наукою дозволяє досягати значних успіхів в економічному зростанні та посиленні конкурентних позицій держави на міжнародному рівні. Тенденція зростання зацікавленості до інноваційного розвитку охопила не лише держави – світові лідери, а навіть ті держави, економіки яких у певному сенсі є аутсайдерами. Зараз спостерігається тенденція створення інноваційних науково-технологічних парків, подібних до відомої «Силіконової долини», наприклад, в Україні таких центрів створено майже 15, у США таких центрів – 160, в Росії – 60 [3; 5]. Така ситуація змушує замислюватися над активізацією застосування різних методів впливу (як прямих, так і опосередкованих) та підтримки державою створення на території України технопарків та різних інноваційних структур.

Заходи державної політики можуть об'єднувати різні підходи, що вже опрацьовані на прикладі різних моделей інноваційного розвитку. Тому, по-перше, необхідно визначитися з ефективною моделлю інноваційного розвитку, яка б враховувала усі особливості розвитку вітчизняної економіки та її можливості. Ця модель має враховувати фінансові фактори, науково-технічний потенціал, особливості вітчизняного механізму моніторингу інноваційних технологій тощо. Практичними кроками мають бути заходи інвестування та фінансування в інноваційні технології, що дозволить збільшити обсяги наукових досліджень у різних галузях народного господарства. Податкові, митні пільги та преференції можуть підвищити залучення іноземних інвестицій у вітчизняне виробництво. Також для того, щоб успішно конкурувати із розвинутими країнами, необхідно спрямовувати зусилля не лише на технологічну складову, але й на найбільш пріоритетній ресурс світових держав – людський [7; 9].

Отже, ефективна інноваційна модель розвитку України має поєднати у собі різноманітні підходи, що будуть спиратися на новітні підходи, форми та методи управління, наукові досягнення та людський капітал.

Висновки та перспективи подальших наукових розробок у цьому напрямі. Застосування інноваційного підходу в економіці може суттєво сприяти пошуку шляхів розвитку вітчизняної економіки та її трансформації, а також виходу з кризових ситуацій.

Використання інноваційних моделей є реальною альтернативою традиційним методам розвитку економіки. Перевагою таких моделей є здатність до адаптації у мінливих умовах трансформаційної економіки. Інноваційний підхід дає можливість активізувати наукову та творчу діяльність у виробництві та підприємстві, що дозволить гнучко реалізовувати їх діяльність та підвищувати конкурентоспроможність державної економіки загалом.

Список використаної літератури

1. Синикова Е.М. Проблемы инновационного развития экономики Украины / Е.М. Синикова // Економічний вісник НТУУ «КПІ». – 2009.
2. Проблемы та пріоритети формування інноваційної моделі розвитку економіки України / Я.А. Жаліло, С.І. Архієреєв, Я.Б. Базилюк та ін. – К.:, 2006.
3. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів: Проект комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України [Електронний ресурс]:– Режим доступу: <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/doccatalog/list?currDir=48718>
4. Козлова А.І. Інноваційна модель розвитку економіки України: міжнародні пріоритети / А.І. Козлова // Проблеми економіки та управління: зб. наук. праць / відповідальний редактор Й.М. Петрович. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – С. 125–129.
5. Інноваційний розвиток в Україні: наявний потенціал і ключові проблеми його реалізації: Аналітична доповідь центру Разумкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uceps.org/additional/analytical_report_NSD55_ukr.pdf
6. Шостак Л.В. Інноваційні моделі розвитку країн світу / Л.В. Шостак // Вісник національного університету «Львівська політехніка». – 2010. – № 684. – С. 328–332.
7. Пономаренко Є.В. Теоретичний підхід до вибору моделей інноваційного розвитку країни світу / Є.В. Пономаренко, О.В. Анненкова // Економіка розвитку. – 2012. – № 1(61). – С. 36–41.
8. Кривенко Л.В. Формування інноваційної моделі розвитку України – запорука економічного зростання / Л.В. Кривенко, В.М. Милашенко // Вісник української академії банківської справи. – 2011. – № 2 (31).
9. Бандоріна Л.М. Основні напрями переходу до інноваційного соціально-орієнтованого типу економічного розвитку України / Л.М. Бандоріна, О.Б. Скороход, Р.В. Савчук // Экономика и управление. – 2012. – № 1. – С. 74–78.

Статья посвящена анализу реального состояния развития инновационных процессов в Украине и проблемам внедрения инноваций на отечественных предприятиях. Проведен анализ основных моделей инновационного развития.

Ключевые слова: *инновации, инновационная политика, модели инновационного развития.*

The article analyzes the actual state of development of innovative processes in Ukraine and the problems of innovation in domestic enterprises. The basic models of innovation were analyzed.

Key words: *innovations, innovative policy, models of innovative development.*

Надійшло 21.01.2013.